

Rikosasian ratkaiseminen päätösvaltaisessa kokoonpanossa

ASIAN VIREILLETULO

Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 3 §:n 3 momentin mukaisessa rangaistustuomioiden tarkastamisessa kiinnitettiin huomiota Oulun kärjäoikeuden 6.7.2022 asiassa R 22/119 antamaan tuomioon nro 22/128152. Tuomion sekä asiasta alustavana selvityksenä hankittujen kärjäoikeuden istuntopöytäkirjan ja arkistopäiväkirjan perusteella kärjäoikeuden puheenjohtaja oli ratkaissut ilman toimivaltaa yhden tuomarin kokoonpanossa asian, jossa syyttäjä oli vaatinut vastaajalle rangaistusta lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä.

SELVITYS

Puheenjohtajana asiassa toiminut Oulun kärjäoikeuden kärjätuomari on 14.4.2023 antanut asiasta apulaisoikeuskanslerin sijaisen häneltä pyytämän selvityksen. Selvityksessään kärjätuomari on todennut erehdyksessä ratkaisseensa asian yhden tuomarin kokoonpanossa, vaikka lain mukaan hän ei ole ollut toimivaltainen ratkaisemaan asiaa kyseisessä kokoonpanossa. Lisäksi hän on todennut, että myöskään syyttäjä tai asianosaisten avustajat eivät ole huomanneet puutteellista kokoonpanoa ja ovat ilmoittaneet, ettei käsittelyn aloittamiselle ole esteitä.

Syyttäjänä asiassa toiminut Pohjois-Suomen syyttäjälueen aluesyyttäjä on 12.1.2024 antanut asiasta selvityksensä ja apulaisvaltakunnansyyttäjä lausuntonsa. Selvityksen mukaan aluesyyttäjä on merkannut kärjäoikeuteen toimitettavalle info-lomakkeelle, että oikeuden kokoonpano olisi 1+2 eli kärjätuomari ja 2 lautamiestä. Istunnossa aluesyyttäjä ei kuitenkaan ole huomannut kokoonpanon olevan virheellinen.

Apulaisvaltakunnansyyttäjän lausunnon mukaan hänen hankkimastaan kyseisen rikosasian infolehdestä ilmenee, että aluesyyttäjä on ilmoittanut käräjäoikeudelle jutun käsittelyn edellyttävän tuomarin ja kaksi lautamiestä. Apulaisvaltakunnansyyttäjä on lausunnossaan todennut, että kukin viranomainen vastaa siitä, että toimii oman toimivaltansa puitteissa. Hänen näkemyksensä mukaan syyttäjän tulee kuitenkin istunnossa huomauttaa virheellisestä kokoonpanosta sen havaitessaan. Syyttäjälaitoksen ohjeistuksessa ei ole velvoitettu syyttäjää erikseen varmistamaan, että tuomioistuimen kokoonpano on syyttäjän etukäteen ilmoittaman mukainen.

RATKAISU

Käräjätuomarin menettely

Tuomioistuinlain 9 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan tuomarin on oltava virkatoimissaan huolellinen.

Oikeudenkäymiskaaren 2 luvun 1 §:n mukaan käräjäoikeus on päätösvaltainen rikosasiassa, kun tuomioistuimessa on puheenjohtaja ja kaksi lautamiestä. Käräjäoikeus on päätösvaltainen rikosasiassa myös kolmen lainoppineen jäsenen kokoonpanossa, jos sitä asian laadun tai muun erityisen syyn vuoksi on pidettävä perusteltuna.

Oikeudenkäymiskaaren 2 luvun 6 §:n mukaan rikosasiassa käräjäoikeus on päätösvaltainen myös, kun siinä on yksin puheenjohtaja, jos mistään syytteessä tarkoitetusta yksittäisestä rikoksesta ei syytteessä mainittujen seikkojen vallitessa tehtynä ole säädetty ankarampaa rangaistusta kuin vankeutta enintään neljä vuotta.

Asiassa vastaajan syyksi luetun 7.11.2022 tehdyn lapsen seksuaalisen hyväksikäytön tekoaikana voimassa olleen rikoslain (486/2019) 20 luvun 6 §:n mukaan enimmäisrangaistus mainitusta teosta on ollut kuusi vuotta vankeutta.

Kun lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä on kerrotuin tavoin säädetty ankarampi rangaistus kuin neljä vuotta vankeutta, ei käräjäoikeus ole ollut kysymyksessä olevassa asiassa päätösvaltainen, kun asian oli ratkaissut yksin käräjätuomari.

Käytettävissäni olevien tietojen mukaan ratkaisusta ei ole valitettu ja se on tullut lainvoimaiseksi. Kyseessä olevaa rikosasiaa ei siten ole saatu lainkaan käsiteltyä päätösvaltaisessa kokoonpanossa.

Tuomioistuimen kokoonpanon päätösvaltaisuus on ehdoton prosessinedellytys. Kysymyksessä

on perustavaa laatua oleva menettelyvirhe, joka kohdistuu tuomiovallan käytön ydinalueelle. Rikosasian käsitteleminen ja ratkaiseminen ilman toimivaltaa on omiaan heikentämään luottamusta lainkäyttötoiminnan asianmukaisuuteen ja vaarantaa merkittävästi asianosaisten oikeusturvaa. Lisäksi se on omiaan aiheuttamaan lisäkustannuksia ja vaivaa sekä pidentämään asian tuomioistuinkäsittelyyn kuluva-aikaa.

Syyttäjän menettely

Syyttäjälaitoksesta annetun lain 9 §:n mukaan syyttäjän tehtävänä on huolehtia rikosoikeudellisen vastuun toteuttamisesta hänen käsiteltävänänsä olevassa asiassa tasapuolisesti, joutuisasti ja taloudellisesti asianosaisten oikeusturvan ja yleisen edun edellyttämällä tavalla.

Asian käsitteleminen ja ratkaiseminen ilman päätösvaltaa vaarantaa rikosoikeudellisen vastuun toteutumisen edellä selostetussa lainkohdassa tarkoitetulla tavalla. Yhdyn apulaisvaltakunnan syyttäjän lausunnossaan esittämään näkemykseen, että syyttäjän velvollisuutena on istunnossa huomauttaa virheellisestä kokoonpanosta sen havaitessaan.

Aluesyyttäjä ei selvityksen perusteella ole havainnut kokoonpanon virheellisyyttä, eikä ole siten voinut tästä huomauttaa. Lisäksi asiassa on ilmennyt, että aluesyyttäjä on toimittamassaan infolehdessä ilmoittanut käräjäoikeudelle, millaista kokoonpanoa asian käsitteleminen edellyttää, ja pyrkinyt siten omilla toimenpiteillään huolehtimaan siitä, että käräjäoikeus käsittelee asian päätösvaltaisessa kokoonpanossa.

Edellä mainitut seikat huomioiden aluesyyttäjän menettely asiassa ei anna aihetta toimenpiteisiin.

Johtopäätökset ja toimenpiteet

Käräjätuomari on ratkaissut yksin puheenjohtajana rikosasian, jonka ratkaisemiseen käräjäoikeus ei mainitussa kokoonpanossa ole ollut päätösvaltainen.

Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 6 §:n 1 momentin mukaan jos virkamies, julkisyhteisön työntekijä tai muu henkilö julkista tehtävää hoitaessaan on menetellyt lainvastaisesti tai jättänyt velvollisuutensa täyttämättä, oikeuskansleri voi antaa asianomaiselle huomautuksen vastaisen varalle, mikäli hän ei harkitse olevan tarvetta syytteen nostamiseen.

Annan mainitun lainkohdan nojalla käräjätuomarille huomautuksen hänen edellä kerrotusta menettelystään.

Vastaajaa ja asianomistajaa avustaneiden asianajajien menettelyt asiassa on otettu käsiteltäväksi omina oikeuskanslerin asianajajien valvontaa koskevinasi asioinaan.

Lähetän tämän päätökseni tiedoksi Rovaniemen hovioikeudelle.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskansleri

Mikko Puumalainen

Oikeuskanslerinsihteeri

Leo Lahtinen